

**PM Rotel IV (Dnr KS 2022/176)**

**Förslag med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå samt förslag avseende ändringar som rör hantverksprogrammet**

Remiss från Skolverket

Remisstid den 9 maj 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.  
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

**Föredragande borgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist** anför följande.

Ärendet

Riksdagen beslutade den 17 februari 2022 att ämnesbetyg ska införas enligt regeringens proposition Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper (prop. 2021/22:36). Ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg när det gäller gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning (komvux) på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Syftet med ämnesbetygsreformen är att ge bättre förutsättningar för fördjupat lärande, lärande över tid och motivation för eleverna att genomföra utbildningen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2022 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025.

Skolverkets utgångspunkt är att det nuvarande kunskapsinnehållet i huvudsak ska anpassas och uppdateras inom ramen för befintliga program och ämnen. Däremot kan till exempel delning av ämnen och förändrade behov i arbetslivet innebära att de föreslagna förändringarna är mer omfattande i vissa ämnen och program än andra.

Med ett ämnesutformat system kommer undervisningen i många ämnen att pågå under en längre sammanhållen period innan en elev får sitt slutliga betyg. Alla ämnen delas in i nivåer med centralt innehåll för varje nivå, som bygger vidare på och fångar upp innehållet från tidigare nivåer i ämnet. Syfte, mål och betygskriterier är samma för ämnet, oavsett nivå. Det är därför endast det centrala innehållet som är specifikt för varje nivå. Ett antal ämnen kommer att behöva delas som en konsekvens av detta. Delningar är främst aktuella för de ämnesplaner som idag har kurser som är sidoordnade.

Examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen och anger mål för programmet, de inriktningar som finns inom programmet samt mål för gymnasiearbetet. I samband med arbetet att förbereda för ett införande av ämnesbetyg har Skolverket sett över examensmålen för gymnasieskolans nationella program och föreslår vissa ändringar, dels för att anpassa dem till programmets

föreslagna utformning, dels för att komma till rätta med vissa omotiverade skillnader. För att tydliggöra att alla elever på yrkesprogram har rätt att läsa de ämnen och nivåer som ger grundläggande behörighet föreslår Skolverket att en skrivning om detta förs in i examensmålen för samtliga yrkesprogram.

En konsekvens av förslagen om nya ämnesplaner och Skolverkets allmänna översyn av styrdokumentet är också att de så kallade programstrukturerna föreslås ändras. Förslagen avser revideringar av vilka ämnen som ska ingå i vilka program och i vilken omfattning samt vilka de nationella inriktningarna ska vara för respektive program.

För varje nationellt program i gymnasiesärskolan finns ett programmål som ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen. Här anges även mål för gymnasiesärskolearbetets utformning och innehåll. Även programmålen har setts över och uppdaterats.

Förslagen omfattar förslag till programgemensamma ämnen och deras omfattning i gymnasiesärskolepoäng för de nationella programmen i gymnasiesärskolan. Skolverket lämnar också förslag på en ändrad benämning av några av de nationella programmen i gymnasiesärskolan.

Skolverket har sett över hantverksprogrammet i särskild ordning efter ett regeringsuppdrag. Analysen har visat att programmet är för brett konstruerat för att utbilda mot alla olika hantverksyrken. Därtill har andelen elever på programmet med tiden fått en kraftig slagsida mot inriktningen frisör, barberare och hår- och makeupstylist.

Därför föreslår Skolverket att hantverksprogrammet upphör och att ett nytt nationellt program införs, hår- och stylistprogrammet. Inriktningen textildesign föreslås flytta från dagens hantverksprogram till det estetiska programmet och byta namn till modedesign. Yrkesområdena inom inriktningarna finsnickeri, hantverksmässig textil och florist samt utbildningarna inom inriktningen övriga hantverk föreslås inte erbjudas inom ett nationellt program, men kan till exempel bli riksrekryterande utbildningar med egna examensmål. Skolverket har remitterat förslaget med tillhörande konsekvensutredningar till Stockholms stad för yttrande.

## Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden. Arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen har svarat med kontorsyttranden med anledning av den korta remisstiden.

*Stadsledningskontoret* ser positivt på flera av förslagen och välkomnar i stort revideringarna i examensmålen, programmålen och programstrukturerna, men anser inte att hantverksprogrammet bör tas bort och att det finns en risk för att föreslagna förändringar i gymnasieskolan medför stora kostnader.

*Arbetsmarknadsförvaltningen* anser att det är bra att Skolverket har beaktat behoven och förutsättningarna för den kommunala vuxenutbildningen i sin konsekvensutredning samt ser ett stort behov av att syftet och slutmålet till utbildning inom gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning tydliggörs.

*Utbildningsförvaltningen* anser att förslagen till ämnesplaner har en tydlig struktur och det finns en lovvärd ambitionsnivå gällande att skapa en sammanhållen helhet och progression inom ämnet, samt lämnar synpunkter på de förslag man inte ställer sig bakom eller som uppfattas som otydliga.

## Mina synpunkter

En bra skola är en skola där kunskapen står i fokus och alla elever ges förutsättningar att nå sina kunskapsmål. Idag är gymnasieutbildningen utformad så att kursbetygen sätts efter varje avslutad kurs och det betyget ändras sedan inte oavsett hur bra eleven presterar på efterföljande kurser. Detta skapar en stor stress och innebär att elevernas riktiga kunskaper vid examen inte reflekteras i slutbetyget.

Gymnasieskolan ska ha fokus på kunskap och det innebär att betygssystemet måste kunna reflektera den kunskapen. Hela syftet med tre års gymnasiestudier är att eleverna ska ha en progression, lära sig mer och mer, och idag så reflekteras inte detta fullt ut i betygen. Detta kommer ämnesbetyg reflektera mycket bättre än kursbetyg.

Jag vill särskilt belysa att detta också ger en möjlighet till rättvisande betyg för elever som under en period i gymnasieskolan haft svårare att prestera, till exempel på grund av psykisk ohälsa. De kan med ämnesbetyg komma tillbaka och komma ikapp och få betyg som motsvarar deras faktiska kunskaper, inte deras mest utmanande tid i skolan. Övergången mellan grundskolan och gymnasiet är också svår för en del elever. Med ämnesbetyg kan de akklimatisera sig i skolan och ta till sig av undervisningsformen utan att den första tiden reflekteras i slutbetyget.

Detta är en mycket stor och viktig reform för Sveriges gymnasieskolor, för eleverna, lärarna och Sverige som kunskapsnation. Det är av yttersta vikt att den genomförs på ett bra sätt och under stort övervägande. Jag hoppas därför att det läggs stor vikt vid de påpekanden som remissinstanserna gör, och vill hänvisa till de frågor som utbildningsförvaltningen belyser.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till det som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 4 maj 2022

ISABEL SMEDBERG-PALMQVIST

## Bilagor

1. Konsekvensutredning avseende förslag med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå
2. Konsekvensutredning avseende förslag som rör hantverksprogrammet
3. Förslag på ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena
4. Förslag på examensmål för gymnasieskolan
5. Förslag på programstrukturer för gymnasieskolan
6. Förslag på programmål för gymnasiesärskolan
7. Förslag på programstrukturer för gymnasiesärskolan
8. Författningsförslag gymnasieförordningen och skollagen
9. Följebrev Förslag med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan

**Borgarrádsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

## Remissammanställning

### Ärendet

#### *Ämnesbetyg, programstrukturer och examensmål*

Riksdagen beslutade den 17 februari 2022 att ämnesbetyg ska införas enligt regeringens proposition Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper (prop. 2021/22:36). Ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg när det gäller gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning (komvux) på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Syftet med ämnesbetygsreformen är att ge bättre förutsättningar för fördjupat lärande, lärande över tid och motivation för eleverna att genomföra utbildningen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2022 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025.

Skolverkets utgångspunkt är att det nuvarande kunskapsinnehållet i huvudsak ska anpassas och uppdateras inom ramen för befintliga program och ämnen. Däremot kan till exempel delning av ämnen och förändrade behov i arbetslivet innebära att de föreslagna förändringarna är mer omfattande i vissa ämnen och program än andra.

#### *Ämnesbetyg*

Med ett ämnesutformat system kommer undervisningen i många ämnen att pågå under en längre sammanhållen period innan en elev får sitt slutliga betyg. Alla ämnen delas in i nivåer med centralt innehåll för varje nivå, som bygger vidare på och fångar upp innehållet från tidigare nivåer i ämnet. Syfte, mål och betygskriterier är samma för ämnet, oavsett nivå. Det är därför endast det centrala innehållet som är specifikt för varje nivå. Ett antal ämnen kommer att behöva delas som en konsekvens av detta. Delningar är främst aktuella för de ämnesplaner som idag har kurser som är sidoordnade.

#### *Förslag om ändrade examensmål för gymnasieskolans nationella program*

Examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen och anger mål för programmet, de inriktningar som finns inom programmet samt mål för gymnasiearbetet. I samband med arbetet att förbereda för ett införande av ämnesbetyg har Skolverket sett över examensmålen för gymnasieskolans nationella program och föreslår vissa ändringar, dels för att anpassa dem till programmets föreslagna utformning, dels för att komma till rätta med vissa omotiverade skillnader. För att tydliggöra att alla elever på yrkesprogram har rätt att läsa de ämnen och nivåer som ger grundläggande behörighet föreslår Skolverket att en skrivning om detta förs in i examensmålen för samtliga yrkesprogram.

#### *Förslag om reviderade programstrukturer*

En konsekvens av förslagen om nya ämnesplaner och Skolverkets allmänna översyn av styrdokumentet är också att de så kallade programstrukturerna föreslås ändras. Förslagen avser revideringar av vilka ämnen som ska ingå i vilka program och i vilken omfattning samt vilka de nationella inriktningarna ska vara för respektive program.

### *Förslag om ändrade program mål för gymnasiesärskolans nationella program*

För varje nationellt program i gymnasiesärskolan finns ett program mål som ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen. Här anges även mål för gymnasiesärskolearbetets utformning och innehåll. Även program målen har setts över och uppdaterats.

### *Gymnasiesärskolans programstrukturer*

Förslagen omfattar förslag till program gemensamma ämnen och deras omfattning i gymnasiesärskolepoäng för de nationella programmen i gymnasiesärskolan. Skolverket lämnar också förslag på en ändrad benämning av några av de nationella programmen i gymnasiesärskolan.

### *Hantverksprogrammet i dagens konstruktion upphör*

Skolverket har sett över hantverksprogrammet i särskild ordning efter ett regeringsuppdrag. Analysen har visat att programmet är för brett konstruerat för att utbilda mot alla olika hantverksyrken. Därtill har andelen elever på programmet med tiden fått en kraftig slagsida mot inriktningen frisör, barberare och hår- och makeupstylist.

Därför föreslår Skolverket att hantverksprogrammet upphör och att ett nytt nationellt program införs, hår- och stylistprogrammet. Inriktningen textildesign föreslås flytta från dagens hantverksprogram till det estetiska programmet och byta namn till modedesign. Yrkesområdena inom inriktningarna finsnickeri, hantverksmässig textil och florist samt utbildningarna inom inriktningen övriga hantverk föreslås inte erbjudas inom ett nationellt program, men kan till exempel bli riksrekryterande utbildningar med egna examensmål.

## Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden. Arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen har svarat med kontorsyttranden.

## Stadsledningskontoret

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 22 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har i tidigare remiss ställt sig i huvudsak positiv till förslagen om ämnesbetyg i betänkandet Bygga, bedöma, betygsätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper (SOU 2020:43). Stadsledningskontoret ser positivt på flera av förslagen. De gymnasiegemensamma ämnena har en tydlig progression och de nya betygskriterierna är bra. Revideringarna i examensmålen, programmålen och programstrukturerna välkomnas i stort. Stadsledningskontoret anser dock inte att Hantverksprogrammet bör tas bort. I Stockholms stad fungerar programmet bra, elevtillströmningen är god och eleverna får arbete. En nedläggning får konsekvenser för utbudet av introduktionsprogrammet yrkesintroduktion och för motsvarande program i gymnasiesärskolan.

Stadsledningskontoret ser även en risk för att föreslagna förändringar i gymnasieskolan medför stora kostnader och kan kräva organisationsförändringar, beroende av hur ämnen delas upp. Stadsledningskontoret lämnar nedan synpunkter på utvalda förslag. I utbildningsnämndens yttrande framgår därutöver mer detaljerade synpunkter på förslagen.

Programmål och programstrukturer gymnasiesärskolan  
Stadsledningskontoret anser att Skolverket bör utreda vilka gymnasiegemensamma ämnen som ska vara inom gymnasiesärskolan. Stadsledningskontoret anser att de nuvarande kurserna Trafikantkunskap och Arbetslivets villkor borde ingå som en obligatorisk del på alla program för att öka anställningsbarhet och vidaregång.

Särskilda förutsättningar för kommunal vuxenutbildning  
Stadsledningskontoret ser ett behov av att syftet och slutmålet till utbildning inom gymnasiesärskolan komvux som särskild utbildning tydliggörs. Alltför få elever som lämnar gymnasiesärskolan väljer att läsa vidare inom vuxenutbildningen. En möjlig orsak är att det idag är svårt att påvisa vad utbildningen ska leda till för eleverna.

Hantverksprogrammet *i dagens konstruktion upphör*  
I Stockholms stad erbjuds Hantverksprogrammet vid S:t Eriks gymnasieskola med inriktningarna Frisör, Finsnickeri, Florist och Textil design. Stadsledningskontoret anser att Hantverksprogrammet bör finnas kvar i sin nuvarande utformning, åtminstone för ovan nämnda inriktningar. Utbildningarna har haft ett allt högre söktryck de senaste åren och det finns många vinster i att ha ett gemensamt paraply för de olika inriktningarna i utbildningen. Att samla alla hantverksutbildningar ger tyngd till hantverkstraditionen och hantverksskunnandet. Yrkesprogrammet har kreativitet, yrkesspecifik skicklighet och arbetet med händerna i fokus vilket gynnar många elever. På skolan finns också vuxenutbildning inom Hantverksprogrammet där inriktningarna Florist, Finsnickeri och Textil design är populära. Det är viktigt att konsekvenserna även för vuxenutbildningen tas i beaktande.

Vidare bedömer stadsledningskontoret att ett borttagande skulle påverka elever som går på introduktionsprogrammet Yrkesintroduktion hantverk negativt, som för närvarande i hög grad lyckas med målet att bli anställningsbara. Från de fyra inriktningarna som finns på Hantverksprogrammet i stadens regi går eleverna ut till jobb och anställning i hög grad. Till exempel får samtliga florister arbete, vilket inte framgår i Arbetsförmedlingens statistik eftersom jobben inte utannonseras. Det är något fler från Textil design som går till vidareutbildning, men den högre utbildningen som eleverna då väljer kräver hantverkskunskaperna som eleverna får från inriktningen i hantverksämnen.

Övriga konsekvenser för huvudmän: ekonomi  
Förändringarna kommer innebära ökade kostnader för Stockholms stad, utbildningsnämnden och för såväl kommunala som fristående skolor. Om Hantverksprogrammet läggs ned är det förknippat med stora kostnader eftersom lärarna måste finnas på plats tills sista eleven tar examen. Det innebär små undervisningsgrupper, framför allt de sista åren. Dessutom riskerar lokal kostnaden per elev att bli hög. Utbildningsnämnden bedömer att kostnaden för nedläggning kan uppgå till 30-40 mnkr under en treårsperiod, men att den kan bli ännu större om personalavvecklingen inte lyckas eller om lokalerna inte kan användas till annan verksamhet.

Övriga konsekvenser för huvudmän: kompetensutveckling  
Trots att Skolverket kommer att erbjuda kompetensutveckling och implementeringsinsatser kommer Stockholms stad behöva göra egna insatser, utifrån utbildningsnämndens och skolornas förutsättningar och behov. Förmodligen kommer implementering och kompetensutveckling behövas under flera år. Utbildningsnämnden bedömer att all kompetensutvecklingstid kommer gå åt till detta under ett år. Stockholms stad har många lärare, vilket innebär att kostnaden vida kommer att överstiga den föreslagna kompensationen.

Övriga konsekvenser för huvudmän: elevadministrativa system  
Nya ämnen och kurskoder samt mer dokumentation i ämnena förutses behövas. Det kommer behövas parallella betygssystem under minst fem år och därmed parallella utformningar av IT-system som kan hantera det, vilket i sin tur kan kräva upphandling för komplettering av befintliga avtal. Kostnader för utbildning av användare tillkommer också vid behov av nytt system.

Övriga konsekvenser för huvudmän: lärarlegitimationer  
I remissen förklaras att det vid nästa remissomgång tydligare ska specificeras vad som ska gälla för mindre ämnen, såsom exempelvis retorik och litteratur som idag ingår i behörigheten

för ämnet Svenska. Det kan få konsekvenser om dessa mindre ämnen inte längre kommer ingå i det övergripande ämnet. Det är högst angeläget att lärarna inte ska behöva kompletterande högskolepoäng för en behörighet som de har i dagsläget. Berörda lärare bör istället ges möjlighet till kompetensutveckling genom ämnesdidaktiska seminarier för att uppfylla behörighetskraven. Det är viktigt att legitimations- och ämnesbehörighetsfrågan inte kompliceras och att redan utfärdade legitimationer inte görs snävare.

Brett tillämpbara och lättförståeliga bestämmelser när det gäller lärarlegitimation är av yttersta vikt för att de ska uppfylla en god funktion, nämligen att ämneskunniga lärare undervisar eleverna och att arbetsgivare ska kunna använda lärarlegitimationerna som ett vägledande dokument för att anställa behörig personal. Processen bör vara enkel och tydlig för både huvudmän och lärare samt kostnadsfri, vilket även nämns i remissen.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i tjänsteutlåtandet.

## **Arbetsmarknadsförvaltningen**

**Arbetsmarknadsförvaltningens** kontorsyttrande daterat den 22 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Reformen om ämnesbetyg har kommenterats tidigare av nämnden då betygsutredningen lämnade sitt betänkande hösten 2020. Den konsekvensutredning som Skolverket nu lämnat på remiss är en förberedelse inför införandet av reformen som nu är beslutad av riksdagen.

Skolverket lyfter i sin konsekvensutredning att reformen innebär särskilda förutsättningar för komvux och pekar på några särskilda aspekter utanför de ovan nämnda förslagen. Förvaltningen avstår att lämna synpunkter på de delar av remissen som rör examensmål och programstrukturer i gymnasieskolan, ämnesplaner för enskilda ämnen i gymnasieskolan samt programstrukturer i gymnasiesärskolan.

Förvaltningen tycker att det är bra att Skolverket har beaktat behoven och förutsättningarna för den kommunala vuxenutbildningen med i sin konsekvensutredning. Det är viktigt att hela tiden belysa vilka konsekvenser förslag får för samtliga skolformer som berörs av förslagen så att respektive skolform får de bästa förutsättningarna att verkställa förslagen.

Utredningen pekar på att den nya indelningen i ämnen och nivåer som föreslagits av regeringen är viktig för att stödja den nödvändiga flexibiliteten som måste finnas inom komvux. Skolverket föreslår därför i sina revideringar av ämnesplanerna att omfattningen av de nya nivåerna ska vara lika stor som kurserna i dagens system.

Förvaltningen håller med Skolverket om att ämnesbetygsreformen måste ta hänsyn till att elever inom komvux inte läser gymnasiala kurser i ett längre, sammanhängande program. Genom att behålla en uppdelning av ämnet i nivåer som omfattar samma antal poäng som dagens kurser underlättar det möjligheten att läsa de enstaka kurser/nivåer som behövs för att komplettera betyg från gymnasiet.

Förvaltningen delar Skolverkets uppfattning om att denna uppdelning är nödvändig för att komvux ska kunna fortsätta vara en flexibel skolform. Skolverket lämnar förslag i utredningen om ändrade program mål i gymnasiesärskolan. Förslagen syftar till att tydliggöra relevanta yrkesområden och därmed öka möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden. Genom de nya formuleringarna vill myndigheten betona utbildningens uppdrag att främja bildning, personlig utveckling och möjligheter till aktivt deltagande i samhälls- och arbetsliv.

Förvaltningen ser ett stort behov av att syftet och slutmålet till utbildning inom gymnasiesärskolan komvux som särskild utbildning tydliggörs. Allt för få elever som lämnar gymnasiesärskolan väljer att läsa vidare inom vuxenutbildningen och en orsak menar förvaltningen är att det idag är svårt att visa på vad utbildningen ska leda till för eleverna.



## Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningens kontorsyttrande daterat den 18 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i tidigare remiss ställt sig i huvudsak positiv till förslagen om ämnesbetyg i betänkanudet ”Bygga, bedöma, betygsätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper” (SOU 2020:43). Förvaltningen delade bedömningen att flera av de föreslagna ändringarna kommer att minska stressen för både elever och lärare på sikt.

Förslagen till ämnesplaner har en tydlig struktur och det finns en lovvärd ambitionsnivå gällande att skapa en sammanhållen helhet och progression inom ämnet. Förvaltningen lämnar nedan i huvudsak synpunkter på de förslag man inte ställer sig bakom eller som uppfattas som otydliga. I bilaga redovisas detaljerade synpunkter som förvaltningens skolor har lämnat på förslagen.

Programmål och programstrukturer gymnasiesärskolan

Förvaltningen anser att det bör ses över vilka de gymnasiegemensamma ämnena ska vara inom gymnasiesärskolan. Skolverket bör kunna få ett sådan uppdrag. De båda nuvarande kurserna Trafikantkunskap och Arbetslivet villkor (i dag inom Samhällskunskap) borde ingå som en obligatorisk del på alla program för att öka anställningsbarhet och vidaregång.

Hantverksprogrammet föreslås utgå

I Stockholms stads erbjuds Hantverksprogrammet vid S:t Eriks gymnasieskola med inriktningarna Frisör, Finsnickeri, Florist och Textil Design. Förvaltningen anser att Hantverksprogrammet bör finnas kvar i sin nuvarande utformning, åtminstone dessa inriktningar. Utbildningarna har haft ett allt högre söktryck de senaste åren. Det finns många vinster i att ha ett gemensamt ”paraply” för de olika inriktningarna i utbildningen. Att samla alla hantverksutbildningar ger tyngd till hantverkstraditionen och hantverksskunnandet i vårt land. Yrkesprogrammet har kreativitet, yrkesspecifik skicklighet och arbetet med händerna i fokus vilket gynnar många elever.

På skolan finns också vuxenutbildningen inom Hantverksprogrammet och där är Florist, Finsnickeri och Textil Design mycket populära. Det är viktigt att se över konsekvenserna för vuxenutbildningen, om förslaget att ta bort Hantverksprogrammet går igenom.

Vidare har förvaltningen farhågor för att borttagande skulle påverka introduktionsprogrammet Yrkesintroduktion negativt. Elever som går på IMYRK-HV lyckas med målet att bli anställningsbara i hög grad.

I samma byggnad som Hantverksprogrammet bedrivs, anordnar staden också programmet för hantverk och produktion inom gymnasiesärskolan. Flera samordningsvinster med lokaler och lärare finns.

Från de fyra inriktningarna som finns på S:t Eriks gymnasium går eleverna ut till jobb och anställning i hög grad. Till exempel får samtliga florister arbete. Detta finns dock inte med i statistiken från Arbetsförmedlingen, då jobben inte utannonseras. Det är något fler från Textil Design som går till vidareutbildning, men den högre utbildningen som eleverna då väljer kräver hantverkskunskaperna som eleverna får från inriktningen i hantverksämnena.

Övriga konsekvenser för huvudmän: ekonomi

Förändringarna kommer innebära ökade kostnader för Stockholms stad, utbildningsnämnden och såväl kommunala som fristående skolor. Det är svårt att förutse alla kostnader och ännu svårare att beräkna, nedan ges några exempel. Varje skola behöver se över sin bemanning och schemaläggning utifrån nya krav.

Om Hantverksprogrammet läggs ned är det förknippat med stora kostnader eftersom lärarna måste finnas på plats tills sista eleven tar examen. Det innebär små undervisningsgrupper framför allt de sista åren. Lokalkostnaderna går heller inte att förändra i särskilt stor omfattning, lokalkostnaden per elev blir hög. Förvaltningen har erfarenheter av att lägga ner program sedan tidigare.

Kostnaden för nedläggning kan uppgå till 30-40 mnkr under en treårsperiod. Kostnaden kan bli högre om till exempel personalavvecklingen inte lyckas eller om lokalerna inte kan användas till annan verksamhet.

Övriga konsekvenser för huvudmän: kompetensutveckling

Trots att Skolverket kommer att erbjuda kompetensutveckling och implementeringsinsatser kommer förvaltningen också behöva göra egna insatser, utifrån förvaltningens och skolornas förutsättningar och behov. Förvaltningen bedömer att implementering och kompetensutveckling kommer att behövas under flera år. Under ett år bedöms att all kompetensutvecklingstid går åt till detta. Utbildningsförvaltningen har många lärare. Beräknat på 104 timmars kompetensutvecklingstid per år blir kostnaden 13,5 dagar eller omräknat 81 mnkr.

Övriga konsekvenser för huvudmän: elevadministrativa system

Nya ämnen och kurskoder samt mer dokumentation i ämnena förutses behövas. Det kommer att behövas parallella betygssystem under minst fem år. Det innebär att det även måste finnas två parallella utformningar av IT-system som kan hantera det. Det kan krävas upphandling av komplettering av befintliga avtal. Det är svårt att uppskatta dessa extrakostnader. Det blir även kostnader för utbildning av användarna. Beräknat på två dagars utbildning för lärare och annan personal på skolan blir kostnaden 12 mnkr första året.

Övriga konsekvenser för huvudmän: lärarlegitimationer

I remissen skrivs att man vid senare remissomgång tydligare ska specificera vad som ska gälla för "mindre ämnen", såsom exempelvis retorik och litteratur som idag ingår i behörigheten för ämnet Svenska. Det kan komma att få konsekvenser om dessa mindre ämnen inte kommer att ingå i det övergripande ämnet längre.

Det är högst angeläget för gymnasieskolorna att lärarna inte ska behöva kompletterande högskolepoäng för en behörighet som de har i dagsläget utan i sådana fall att dessa lärare istället ges möjlighet till kompetensutveckling genom ämnesdidaktiska seminarium för att uppfylla behörighetskraven. Det är viktigt att inte komplicera legitimations- och ämnesbehörighetsfrågan och att man inte gör redan utfärdade legitimationer snävare.

Brett tillämpbara och lättförståeliga bestämmelser när det gäller lärarlegitimation är av yttersta vikt för att de ska uppfylla en god funktion, nämligen att ämneskunniga lärare undervisar eleverna och att arbetsgivare ska kunna använda lärarlegitimationerna som ett vägledande dokument för att anställa behörig personal.

Det är viktigt att poängtera att processen bör vara enkel och tydlig för både huvudmän och lärare samt kostnadsfri, vilket nämns i remissen.

### **Bilaga. Detaljerade synpunkter på förslagen**

Nedan sammanfattas synpunkterna från rektorer och lärare vid Stockholms stads gymnasieskolor, i de delar där det har lämnats synpunkter i samband med beredningen av remissen.

Ämnesplanerna generellt

Flera lärare uttrycker att konstruktionen med samma betygskriterier för de olika nivåerna verkar genomtänkt. Däremot behövs kompletterande material med kommentarer kring nivåuttryckens betydelse och gränsdragningar mellan de olika graderna – till exempel hur skillnaden mellan godtagbar, god och mycket god ska förstås. Bedömda elevexempel är ett sätt att harmonisera bedömningen mellan olika skolor och lärare. Progressionen mellan grundskolans ämnen och gymnasieskolan behöver tydliggöras hur den är tänkt i vissa ämnen. Om progressionen främst handlar om centralt innehåll och inte nivå på kunskapen bör detta tydliggöras. Flera lärare och rektorer varnar för att det finns risk för betygsinflation. Det behöver tydliggöras för vilka nivåer elever kan få meritpoäng. Det kommer att påverka hur många, och vilka, elever som väljer högre nivåer.

Nedan redogörs för synpunkter på innehållet i vart och ett av ämnesplanerna. Samtliga ämnesplaner har granskats av lärare behöriga i ämnet.

## Engelska

Centrala innehållet - Kommunikationens innehåll i engelska 1: "händelser och händelseförlopp" är en formulering som lärarna anser vara mycket vag. De undrar även över formuleringen "däribland tydligt formulerade texter" som står under reception för engelska nivå 1: den upplevs som otydlig. Slutligen finns frågor kring formuleringen "muntlig och skriftlig framställning inom valt fördjupningsområde" under produktion och interaktion för nivå 3: är det fördjupning inom programmet eller inom ämnesfördjupning som man arbetar med tillsammans med eleverna?

Vidare undrar lärarna över formuleringar som har att göra med begreppet "tydlighet". För nivå 2 och 3 kommer det inte att krävas att eleven ska kunna uttrycka sig tydligt för betyget E. Som de uppfattar det innebär detta en sänkning av nuvarande krav. I efterföljande meningar uppfattar lärarna det svårt att förstå formuleringarna som handlar om höjning av krav vad gäller variation och struktur. Det behöver klargöras hur dessa hör ihop med tydlighet.

## Historia

Ämnets syfte – Från fem till tre mål. Det mål som tidigare innefattade elevers förmåga att tillämpa teorier tas bort – det i sig kan sänka kraven på elevernas produktion och leda till högre betyg. När man tar bort detta bör det tydliggöras att större krav ställs på exempelvis sakkunskaper och belägg när en elev resonerar fram ett svar på en historisk fråga. Annars riskerar ämnet att urvattnas.

Lärarna uttrycker också att de saknar skrivningar om kolonialiseringen och kalla kriget, endast fördjupning gällande avkolonialisering nämns. Lärarna tolkar det som att man anser att progressionen från högstadiet ska ligga till grund, men anser att elevers förmåga att tänka på ett abstrakt och nyanserat sätt utvecklas mycket i gymnasieskolan.

Betygskriterierna – Det är inte helt tydligt hur det är tänkt när ämnet betygssätts som en nivå eller sammanslagna nivåer. Eftersom exempelvis ämnet historia 1b för vissa program läses som en "nivå" finns det en risk att bedömningen blir mer fördelaktig för de program då historia 1b och 2 sätts ihop som ett ämnesbetyg. De sistnämnda har längre tid för progression. Således får eleverna på vissa program där man sätter ihop nivåerna fler tillfällen över tid att visa sin progression och sina färdigheter/kunskaper. Som exempel kan nämnas att om en elev läser nivå 3, kommer betyget för nivå 3 att omfatta nivåerna 1–3.

## Idrott och hälsa

Förslaget ser bra ut, framför allt ger det nya centrala innehållet en rimligare uppfattning om vad som ska rymmas inom respektive kurs.

## Matematik

Nivåindelningen förefaller vara likadan som idag, vilket fungerat bra generellt sett efter den senaste revisionen.

Enligt lärarna bör dock programmering tas bort ur matematiken och, om nöden kräver, istället förstärkas som eget ämne med tillämpningar inom matematik och naturvetenskap. Det behövs en renodlad programmeringskurs med utbildade lärare för det innehållet.

Ma 1c – Under digitala verktyg ingår beräkning av räntor och amortering, detta ingår inte i de teoretiska momenten så varför är det med här?

Frågor som förslaget väcker är bland annat följande. Kommer det inte att finnas en nivå 5 eller motsvarade tidigare Matematik 5 respektive Matematik specialisering? Kan matematik nivå 5 läsas parallellt med nivå 1-4? Det skulle vara önskvärt att i alla fall matematik specialisering har ett innehåll som går att läsa parallellt med nivå 1-4, eller åtminstone samtidigt med nivå 3-4.

## Naturkunskap

Lärarna saknar skrivningar om geovetenskapen, fysiken och evolutionen.

Nivåerna – Lärarna anser att det är mycket olyckligt att ekologi och biologisk mångfald har flyttats till nivå 2. Att inte ha denna bas när man ska gå in på miljöfrågor och hållbar utveckling kommer inte att fungera. Det är bättre att minska på genetiken i nivå 1b och flytta denna till nivå 2.

Vad gäller innehållet om sexualitet, samtycke och relationer så tycker lärarna att fokus bör ligga mer på det naturvetenskapliga, eftersom de inte är experter på normer, relationer och identitet. Detta innehåll behöver även komma NA och TE-elever till del.

Steget mellan NK1b och NK2 är inte tydlig, förutom när det gäller människokroppen.

#### Religionskunskap

Generellt – hade lärare önskat en "rakare" linje och mer avskalade nivåer. 50-poängsnivåerna förväntas täcka in för mycket, det är stofffrängsel. Religionskunskap är i dag en kurs som många elever (nationellt sett) "tar ett F i". Det kunde vara en fördel för ämnet om det hade en tydligare linje med samhällsrelevans som inte måste täcka in allt som har med mänskligt liv att göra.

Nivå 1 – Det är inte klart hur man ska arbeta med tro och vetande. Det står om det i ämnets beskrivning och i centralt innehåll, men inte i betygskriterierna. Etiken kan ta mindre plats och bara handla om religionernas etik, inte de etiska modellerna (som filosofin i stor utsträckning kretsar kring).

Betygskriterierna – Formuleringen "Eleven för välutvecklade resonemang om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle" är aningen vag – vad ska lärarna undervisa om där? Politik, olika grupper och uttryck, historiska skeenden eller fokus på samtiden? Det är mycket brett. I övrigt är det betoning på individen och livsåskådningar – i den här kursen behöver fokuset vara från micro till macro.

Nivå 2 – Det är bra med "urfolkens" (begrepp?) religioner och religionssociologiskt perspektiv. Men varför tas inget bort om det så tydligt kommer till nytt innehåll som också finns i kunskapskraven? Det är mer rimligt och bra att etiken ligger i denna nivå.

#### Samhällskunskap

Ämnets syfte – En formulering om att ge eleven möjlighet att utveckla sin förmåga att presentera sina kunskaper bör läggas till i syftet. Detaljformuleringen om just barnkonventionen känns omotiverad utifrån ämnesplanens i övrigt mer generella formuleringar.

Centralt innehåll – Generellt behöver det bli tydligare vad som faktiskt är progression mellan nivåerna. Som exempel kan nämnas Demokrati som samhällsidé i nivå 1 och Jämförande politik i nivå 2. Här finns ingen självklar progression.

Presentera kunskaper i samhällskunskap – Det är olyckligt att alla formuleringar om att kunna presentera sina kunskaper i samhällskunskap i olika former har försvunnit helt ur ämnesplanen. I åtminstone nivå 2 och 3 bör det finnas en formulering om att eleverna ska presentera någon form av samhällsvetenskaplig undersökning i form av en skriftlig rapport. Ett alternativ till att lägga till det i det centrala innehållet, är att lägga till en sådan formulering i ämnets syfte.

Folkrätt i nivå 1 – Grundläggande folkrätt ligger bra i nivå 1, men formuleringen "Folkrättens roll för mellanstatliga förbindelser" upplevs som ett område som ur progressionssynpunkt är mycket komplext och därför skulle passa bättre i nivå 2 eller 3. Folkrätten i form av mänskliga rättigheter passar exempelvis utmärkt i nivå 1, medan FN:s arbete, traktat och sedvänjor som reglerar förhållandet mellan stater ligger bättre i nivå 2 och internationell humanitär rätt, "krigets lagar", skulle passa bättre i nivå 3. De förslagna ändringarna skulle leda till ökad tydlighet gällande progression mellan nivåerna och mer sammanhållna områden i de olika nivåerna.

Prisbildning i nivå 2 – Prisbildning bör flyttas till nivå 1, eftersom en grundläggande förståelse för utbud, efterfrågan och ekonomisk jämvikt är en förutsättning för att förstå resursanvändning, tillväxt, konjunkturer och ekonomisk politik som enligt förslaget ligger i nivå 1.

#### Svenska

Lärarna saknar inget innehåll i ämnesplanen och ser förbättringar i ämnet, generellt sätt.

Nivå 1 – Lärarna tycker att det är missvisande att den retoriska processen enbart kopplas till muntlig framställning. Den retoriska processen är minst lika påtaglig i skrivarbetet. Lärarna ser också att det metaspråkliga arbetet, i nivå 1 konkretiserat som "grundläggande språkliga begrepp som behövs för att på ett strukturerat sätt tala om språkets uppbyggnad samt disku-

tera språkriktighetsfrågor”, tydligare kan och också bör knytas till arbetet med såväl muntlig som skriftlig framställning.

Vidare ställer sig lärarna frågande till det ”kreativa skrivandet” som ett centralt innehåll. Att kreativt skrivande ofta har en betydelsefull roll i det skrivdidaktiska arbetet är en sak – men det är svårt att se att det kreativa skrivandet kan eller bör jämföras med ”argumenterande texter” (som nu i nivå 1).

Nivå 2 – Samma invändning som på nivå 2 när det gäller det kreativa skrivandet. Lärarna menar också, för nivå 2, att den retoriska processen bör knytas till textframställning, och att det metaspråkliga – här tydligt grammatiska – arbetet också kan och bör kopplas ihop med skrivandet, texttypiska drag, etc.

Svenska som andraspråk (SvA)

Det är tydligt att SvA närmar sig ämnet svenska, genom mer skrivningar om litteratur och epoker än tidigare.

Tydliga vägledningar kring bedömning av andraspråksinfluenser i språket, både avseende muntlig och skriftlig förmåga, saknas. Exempelvis vad innebär formuleringar som ”Eleven visar goda kunskaper om det svenska språket och språkanvändning”?

Examensmål och programstrukturer gymnasieskolan

Nedan redogörs för synpunkter på förslagen på innehållet avseende vart och ett av programmen. Generellt framhålls att den nya formuleringen med begreppet ”självständigt” kan feltolkas. Eleverna ska kunna planera och genomföra ett gymnasiearbete, men i detta och under processen ska de givetvis få handledning av undervisande lärare. Det sker även på högre utbildning på universitet och högskolor.

El- och energiprogrammet

Programstruktur – Det är bra med de tydligare namnen på de programgemensamma ämnena. Den idag ofta ganska ”spretiga”. Dator- och kommunikationsteknikinriktningen föreslås bli betydligt mer uppstyrd med 800 poäng obligatorisk programfördjupning. Det minskar å ena sidan möjligheterna att anpassa utbildningen till lokala förhållanden, men å andra sidan tydliggör det förhoppningsvis vad utbildningen leder till.

Försäljnings- och serviceprogrammet

Ett mål verkar ha varit att öka attraktionskraften genom att lägga in fler kurser som förbereder för studier på högskola och universitet. När det gäller svenska 2 är det inga synpunkter; det är rimligt och bör fungera bra med programmets mål i övrigt. Det finns frågetecken kring att göra engelska 6 till en obligatorisk kurs. Elever med kort tid i Sverige har ofta svårt att klara engelska 6 för yrkesprogram. Eleverna får de färdigheter i engelska som de behöver som yrkesverksamma inom engelska 5. Risken med att göra engelska 6 till en obligatorisk kurs är att elever som i övrigt är väl förberedda för ett yrke inom försäljning och service inte når fram till en gymnasieexamen.

Hår- och stylistprogrammet

I första hand anser förvaltningen att Hantverksprogrammet ska finnas kvar med denna inriktning (se kontorsutlåtandet). Men om ett nytt hår- och stylistprogram införs bör programmet benämnas ”Frisör- och stylistprogrammet”. Att helt ta bort ordet frisör kommer bli otydligt. För att attrahera elever, och framför allt pojkar, som vill läsa till frisör och/eller barberare behöver programmet tydligare beskriva dess inriktning. För elever som läser inriktningen frisör eller barberare bör det vara möjligt att redan under första året få utöva moment som är karriärstiska mot yrkesvalet, till exempel genom att klippning kan genomföras tidigt i utbildningen.

Hotell- och turismprogrammet

För hotell- och turismprogrammet anses examensmålen vara för generella och därför bör det införas inriktningar. Att så stort fokus läggs på att utveckla elevens färdigheter i service och bemötande samt färdigheter i språk, vilka kan anses vara av en mer generell karaktär, bedöms bidra till att många elever väljer att söka andra högskoleförberedande program, för att sedan söka anställningar inom hotell. För restaurang- och livsmedelsprogrammet ligger service och

bemötande som en grund som sedan byggs vidare med mer specifika yrkeskunskaper, vilket även mer borde lyftas fram i examensmålen för hotell- och turismprogrammet.

#### Naturbruksprogrammet

Examensmålen – Att utbildningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla innovativt tänkande, entreprenörskap och företagande är bra. Så som skolan tolkar det blir det större fokus på att genomföra t.ex. Ung företagsamhet för att uppnå examensmålen. Ryms detta inom kursen entreprenörskap? När det gäller formuleringen om att eleverna ska använda såväl traditionell som digital teknik ser man en risk med att detta inte hinns med i kurserna, om det inte finns skrivningar om det i kurserna. När det gäller kravet på kommunikation och samverkan, och att arbeta med språket i alla ämnen, behöver det också tydligt framgå i kursplaner att språk och kommunikation är en viktig del i respektive kurs.

Målen för examensarbetet – Det vore till hjälp om det framgick på vilka sätt eller hur gymnasiearbetet ska redovisas för betygsättande lärare.

Programstrukturen – Det framgår att Naturbruk nivå 1, 200 poäng, ska betraktas som en introduktion till naturbrukets olika branscher. Om kursen ska vara en introduktion till olika branscher krävs stöd för att ge ett innehåll som är relevant och aktuellt. Innehållet blir brett och allmänt hållet om kursen är en introduktion. Därför föreslås att Naturbruk nivå 1 ska betraktas som en övergripande /introduktionskurs till naturbruket inom djurvård, inte kopplat till de olika branschernas teori.

Kattkunskap 1 och Hundkunskap 1 bör vara teoretiska kurser med praktiska inslag. Det finns flera argument (som elevers allergier) för att det inte uttryckligen ska stå i ämnesplanen att eleverna ska vara ute på arbetsplatsförlagt lärande, i dessa kurser. Katter och hundar är vanliga husdjur och den vanligaste patienten hos veterinären. Därför är det relevant att elever utbildas inom dessa arter. Det kommer dock bli svårt att hitta lärare med rätt kompetens. Det vore bra om en sådan lärare även kan undervisa i katt/hundens sjukdomar eller katt-/hundsjukvård. Det framgår inte om kursen maskiner och teknisk utrustning inom naturbruket är den samma som, eller utbytbar mot, fordon och redskap inom naturbruket. Är tanken att elever ska framföra ett fordon i trafik? Detta behöver tydliggöras för att skolan ska kunna planera för inriktningen hästhållning.

#### Vård- och omsorgsprogrammet

Examensmålen – Examensmålen är bra, men har blivit mer komplexa, vilket därmed leder till att vård- och omsorgsprogrammet blir mer teoretiskt i sin karaktär. Det är bra att det är formulerat att programmet kan leda till högre studier och att eleverna kan förberedas i ämnen som leder till detta. Trots detta finns det farhågor om att det kan verka avskräckande för vissa blivande elever. När det gäller organisation och lärarbemanning blir det svårare att använda lärare med undersköterskebakgrund i undervisningen eftersom många kurser kräver sjuksköterskebakgrund. Detta kan också skapa viss svårighet i organisationen när elever väljer olika spår med risk för att det kommer bli små undervisningsgrupper.

#### Ekonomiprogrammet

Agenda 2030 och lärande för en hållbar utveckling behöver tydligare ingå både i examensmålen och i ämnet företagsekonomi.

Examensmålen - Flera synpunkter har framkommit på examensmålen, bland annat följande. ”Samhällsekonomi handlar om hur samhällets resurser används på bästa sätt för att tillgodose människors behov. Företagsekonomi utgår från företagets perspektiv” Kommentar: Det är viktigt att framhålla att de planetära gränserna är förutsättningen för företagande (alltså planetens behov, inte bara människans).

Nuvarande skrivelse om att företagsekonomi utgår från företagets perspektiv och ska tillsammans med entreprenörskap utveckla kunskaper som krävs för att starta och driva företag, föreslås omformuleras. Förslag på ny skrivelse: Företagsekonomi utgår från företagets möjligheter att hushålla med begränsande resurser och ska kombineras med en kunskap kring vad som krävs för att starta och driva företag, entreprenörskap, det vill säga att starta och driva ansvarsfulla företag. Sista mening i femte stycket ”vidare ska utbildningen utveckla elevernas förmåga att lösa problem samt handla med gott omdöme och etisk medvetenhet.” Formu-

leringen anses vara oklar och behöver preciseras för att kunna användas som stöd vid planering av undervisning i juridikämnen.

Programstruktur – Kurserna i juridik ställer krav på etisk medvetenhet varför det vore det önskvärt om filosofi 2 läses i stället för psykologi 2.

Estetiska programmet

Programstrukturen – Det framkommer oro kring att digitalt skapande ska läggas till som programgemensamt ämne och hur det ska organiseras på skolan. Även konsekvenser av att Historia 2 b försvinner som gymnasiegemensamt ämne kommer att påverka organisation och bemanning på skolor.

Humanistiska programmet

Mål för gymnasiearbetet – Skrivningen om ”ett större arbete som utgår från centrala kunskapsområden inom programmet” bör tydliggöras. Föreslagen formulering pekar mot för mycket. Det borde stå att arbetet ska utgå från a. ett centralt kunskapsområde eller b. utgå från centralt kunskapsområde (obestämd form), för att avgränsa. Möjligen kan det också vara formulerat som c. utgå från ett eller flera kunskapsområden, för att möjliggöra t.ex. litteratur och psykologi.

Naturvetenskapsprogrammet

Examensmålen – Skrivningen om ...”sker datainsamling, beräkningar och modellering i huvudsak med datorstöd.” Det är tveksamt att det i huvudsak ska ske digital datainsamling med datorstöd. Det ligger även i tiden att skriva in erfarenhet av programmering, men i praktiken ingår det inte speciellt mycket i matematikämnet. Man kan därför överväga att lägga in en programmeringskurs på 50 poäng i utbildningen.

Programstruktur – Det vore bra att lägga till kurserna Filosofi (med tanke på kunskapsteori och det etiska och holistiska perspektivet) och Programmering för ge eleverna bättre möjlighet att uppfylla examensmålen. Det skulle innebära 300 poäng valbara kurser (programfördjupning och individuellt val).

Teknikprogrammet

Generellt efterlyses att skrivningarna om forskningsetik förstärks i ämnena fysik, teknik och kemi.

Programstrukturen – Naturkunskap 1a1, Naturkunskap 1b, eller Biologi behöver inte införas enligt förslaget. Allt centralt innehåll för kursen Naturkunskap 1a1 kommer in i andra ämnen/nivåer på teknikprogrammet förutom reflektion över och diskussion om normer, rörande människans sexualitet, lust, relationer och sexuella hälsa. Men dessa aspekter lyfts in i flera andra ämnen, såsom i svenska, engelska, religion, historia och samhällskunskap. För att klara en ingenjörsutbildning efter gymnasieskolan krävs goda ämneskunskaper främst inom matematik och fysik. Fysikkurserna föreslås därför inte minskas på programmet. Ett förslag på ändring av centralt innehåll i fysikkurser har framförts för att minska överlapp och ge eleverna ännu bättre kunskaper för framtiden och nutiden, som inte redovisas här.

Teknik 1 är en kurs som ska ge allmän kunskap om inom hela teknikområdet. Den lämpar sig därför att placeras som en programgemensam kurs.

Teknik 2 behöver handla om att lösa beräkningar av konstruktioner av olika slag inom byggnadskonstruktion och mekanisk konstruktion. Den passar inte för de som ska inrikta sig mot Information och Medieteknik. Därför behöver kursen läggas som en inriktningskurs.

Teknik 3 passar främst på Teknikvetenskapsinriktningen. Vidare framförs att en grundkurs i CAD är nödvändigt i början av utbildningen. Som programfördjupning saknas Teknikfördjupning, nivå 1.

Övriga synpunkter – En av kurserna i Teknik, nivå 1 eller nivå 2, behöver omfatta 150 gymnasiepoäng för att balansera Fysikkursen 1a på 150 p.

Programmål och programstrukturer gymnasiesärskolan

En generell synpunkt är att skrivningarna om demokratiska värderingar skiljer sig åt mellan programmen, utan att det är tydligt varför.

Programmålen – Programmet för Samhälle natur och språk: Programmålen öppnar inte upp för många alternativa APL-platser så som avsett.

Programstrukturer – Kursen Trafikkunskap borde läggas in som ett fast alternativ till samtliga program likt idrott och hälsa.